

לפרשת נצבים

ועתה ישראל מזה יהודה אלהיך שאל מעמך פי אם ליראה את יהוה אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבד את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך לשמור את מצות יהוה ואת חוקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך: וזו

(ט) אתם נצבים וגו'. זה גם כולל פיוס וכאשר יבואר, אלא שהפסיק בצורה ונעשה מזה קדמה מחדש, באשר נצ צוה המאמר כוונה ועיקר גדול בהליכות ההשגחה לדעת בכל עם אפילו שלא בשעת התוכחה, וכי"ו מתחיל ב' שמות פ' וארץ וזוה הספר פ' עקב וכמ"כ שס. והנה ביארנו לעיל י"ז ענין מקרא זה מה שפירש הכתוב כל הפרטים ולא הספיק במה שאמר אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם לעבדך וגו', אלא נצ לנמדנו שאין הדין והשבון של כל אדם שזה, ויש צוה ארבע מדרגות במעלות האדם מישראל, ראשים, ותלמידי חכמים, והמון עם ה', נשים ועבדים וטף, כל אחד נידון לפי השאלה שהקב"ה שואל ממנו. כמו שנתבאר לעיל עם.

אזו איך סתם שאלנו בתוך כדי דיבור לטוב לך, ופרש"י כדי שיהיה טוב לך שהוא אהבה חוזרת, ויותר מזה יש להצין למי נאמרה פרשה זו, אם נאמר לכל ישראל צוה, היאך אפשר שתהא מדרגה זו יראה וזהה בצמות שבישראל שאינו משיג אותם כלל, והרי אהבה אינה נמצאת אלא באמצעות תורה או עבודת צהמ"ק, שהן המה הלחם המחברים את ישראל לאביהם שבשמים, כמ"כ בס' צמד צ"ח כ"ח צ"ב פ"א את קרבני לממי וכו', וכמ"כ לעיל ו' מקרא ו' בשם הספרי. וכי היאך אדם אוהב להקב"ה, אלא והיו הדברים האלה וגו' שמתוך כך אהב מכיר את מי שאמר והיה העולם, והיאך יבא הקב"ה בטרוניא את בריותיו לשאל מהם מה שיש אפשר בדרך הטבע, ואם נאמר שלא דבר כאן אלא עם מי שראוי לך, הלא

(יב) כי אם ייראהו וגו'. הפרשה תמוה,

שהרי כל מה שאפשר לבקש מכה אנוש מבואר בשאלה זו, ומה יש עוד לשאול, עד שבאמת בשו"ט תהלים י"ו איתא בבקשת דוד אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי צבתי ה' כל ימי חיי, אמר הקב"ה לדוד אחת אמרת אחת שאלתי וגו' ואמת מבקש הרבה, ח"ל גם אחת אמרת מה ה' אלהיך שואל מעמך ובקשת הרבה, אבל זה אינו אלא לשון מליצי שיש בו מור, דודאי גם הקב"ה גם דוד לא בקשו ימירה ממה שהחלו, ויותר מזה קשה הא דאיתא בגמ' [ברכות ל"ג ב'] אטו יראה מילתא זוטרתי היא, ומשני אין לגבי משה מילתא זוטרתי היא, והפלא שהרי לא יראה לבד קא חשיב, ולמה זה הקשה על יראה יותר מעל אהבה ולעבוד בכל נפש, ומו אינו מובן אחרי שהחל לשאל לאהבה

נח נפרש עם מי הוא מדבר, אלא ע"כ יש לדקדק ולהתבונן באותה פרשה ענמה שהקב"ה אינו שואל מישראל אלא מכל אדם לפי ערכו, שהרי כמיז ללכת בכל דרכיו, ולא כמיז וללכת בכל דרכיו, כמו שכתוב ולאהבה אותו ולעבד וגו', וכן בפסוק י"ג לשמור את מצות ה', ולא ולשמור וגו', מבואר דכמו התחלת הדבור הוא. ומזה נצו לענין, דראוי לדעת שיש ארבע מדרגות בישראל כמו שביארנו בפ' בלק ע"פ מה שזכרנו וגו', שהם א' ראשים ומונהיגים בישראל, ב' ת"ח הנקראים וקני ישראל, ג' בע"צ עוסקים בפרנסתם, ד' נשים ועבדים וקטנים, וכל אחד מכתות הללו אינו דומה לחבירו בשאלת הקב"ה ממנו, ומשום זה כמיז בפרשת אתם נצבים היום כולכם ראשיכם שבשמים, וקניכם ושוטריכם, כל איש ישראל, טפסם נשיכם וגו', לעבדך בצבית ה' וגו', ולכאורה מה מקרא חסר אלו כמיז אתם נצבים היום כולכם לעבדך וגו', והכל בכלל, אלא בשביל שכלל א' צבית צ"ע, ומה ששואל הקב"ה מזה אינו שואל מזה, וכמעט שאסור לכת השנית כאשר יבואר. ונצח לפי סדר הכתוב, ראשיכם שבשמים, שהם הראשים מנהיגי הדור, והם הנקראים עוסקים בצרכי צבור, שהם אינם ראשים להבטל מזה לא לעסוק באהבה ודיקות, שהרי צוה לא תהיה שקידתו בעבודת הצבור תמה, ואמרו בשבת פ' מפנין [קכ"ז א'] גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה שנא' אל נח תעבור מעל עזרך, ואין הפי' שמי שוכח להקביל פני שכינה אינו דומה לזה המעלה של המכניס אורח, אלא שזו המצוה גדולה מזו, והיא נדחת ממנו כמו שעשה אברהם אבינו בשעה שעמד לפני ה' כדכתיב וירא אליו ה' וגו', וכאשר ראה האורחים ביקש מה' שיסור ממנו ולא יעזב לגמרי אלא יתחן עליו עד שיעשה עם האורחים כראוי להם, ומזה נצין כל צרכי צבור שיש צוה מצוה עוד גדולה מהכנסת אורחים, שהרי עוסק בצרכי צבור פטור מק"ש, כדתיבא בתוספתא ברכות פ"א דמשה"ה חשב ר"י שר"ע וראב"ע לא קראו ק"ש משום שעוסקים בצרכי צבור היו, מכש"כ שגדולה מצוה זו לדחות מצוה אהבה ודיקות שדחית מפני מצוה מעשיות כמ"כ בפ' יצית, וא"כ מה ה' שואל מראשי ישראל, הלא לא אהבה ודיקות ולא שמירת מצוה עשה אלא יראה, היינו שיהא שקוע תמיד ביראת ה', ועי' להלן י"ז י"ט במלך כמיז ליראה את ה' אלקי' ג"כ הפירוש שם להשקיע דעתו ביראת ה', ומיניו כמ"פ דמשמעות ירא ה', היינו שמשקיע דעתו צוה, כמו בתהלים

הקב"ה שואל להיות לטוב הישוב והליכות עולם של האנשים, וכמו שאמרו חז"ל [פסד"ר ט'] איזה אשה כשרה שעושה רצון בעלה, וטוב מזה זכין באחיו גברי לצי כנישתא כדאי' בברכות [י"ז א'], ועל העבד מוטל לעשות לטוב לאדוניו והטף לציית את אביהם, וזהו שה' שואל מהם. ונמצא מתפרש זה המקרא כן, על ראשיכם קאי כי אם ייראהו. על וקניכם כי אם ייראהו בב"ב דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' 10 אם ישמור את מצות ה' וגו'. על טפסם נשיכם וגרין כי אם ישמור ד"ך. ומכל מקום נאמרו כל אזהרות אלו יחד, משום שנאמרה הפרשה בכלל קהל ה' שזהם נכללו כל אופני אנשים וכל המתבקש מכל א', וכמו כן עשה דוד המלך שביקש אחת מה', היינו לכל א' כראוי לו, ת"ח יהיו ישיבתם בית ה' לחיות צנועו ולבקר בהיכלו, ומי שאינו מוכשר לכן והוא מהלך בעסקיו, כי יפנו בסובו ציוס רעה, מי שהולך למלחמה עם אויביו צור ירוממני, מ"כ"מ ככלל ישראל מתבקש כל זה, והדבר מובן שיש אדם שפעם עומד צוה האופן והקב"ה שואל ממנו כך וגם הוא נבקשמו כך, ופעם הוא באופן אחר, והרי הוא אז כאדם אחר כמותו. והנה הגמ' לא הקשה על אהבה ה' אטו מילתא זוטרתי היא, באשר דמיירי בעוסקי תורה, והיא מסייעת ומכשרת להיות לדיק חסיד, שזו אין הדבר קשה, ורק שיסום לב לבקש אהבה ודעת דרכו, או מעמידנו החורה על קרן אורה, כמ"כ קיום מצוה מעשה בפועל לכל אדם ודאי לא יפלא מכלל 30 אדם, ואם הוא אנוס במקרה רחמנא פטריה, אבל יראת ה' למי שהוא מנהיג וראש ודאי לאו מילתא זוטרתי הוא, שיהא שקוע במחשבה תמיד לירא מה' הנופה על כל דרכי בני אש, ומשני אין לגבי משה, פי' תלמיד חכם שהוא מנהיג, גם זה מילתא זוטרתי היא, דעסק התורה מסייעו לך, ומי שאינו ת"ח כלל, מי מבקש ממנו להיות עוסק בצרכי צבור, ואם כבר קיבל עליו זה העסק, ודאי עליו להוזהר הרבה שלא יהא נוטל את שלו מתחת יד ישראל, או הפי' [לגבי משה] מנהיג שהוא אצל 40 [משה פי'] גדול הדור,

ק"ח בית ישראל צרכו את ה' בית אהרן צרכו וגו' בית הלוי וגו' יראי ה' וגו' וכל הכתוב בתורה חסוד מן הקודמו, כדתיבא בתוספתא שלהי מס' הוריות נמצא ישראל מצרכין אחת, בית אהרן שמים, בית הלוי שלש, יראי ה' ארבע, והלא גם ישראל וצית אהרן והלוי ג"כ יראי ה', ואמאי כמיז יראי ה' בצרבע, אלא פי' יראי ה' המשוהים צוה המה יקרים מצית אהרן והלוי, וכן מתפרש הרבה מקראות ומאמרי חז"ל, ועי' מ"ש"כ להלן מקרא כ' בשם מ"ר פ' מעות. וה"ג פי' ליראה וגו' היינו להשקיע דעתו ביראת ה', באשר מי שהוא ראש ועוסק בצרכי צבים עלול לבוא להנחל עמו וכוודו במעשיהם, ולראות לטוב למי שחוקף לו ולהיפך למי שיגע בקצה כבודו יעלים עיניו מלראות צבר לו, או אף תמצא ידו להרע לו, על כן עליו כמיז מה ה' שואל ממך כי אם ליראה וגו', ובכל שעה עליו לידע כי גבוה מעל גבוה וגו'. עוד יש לפניו לירא יותר את ה' מכל בני אדם, באשר השגיאה בין אדם לחבירו אינו מתכפר בקל, שהרי אדם מועד לעולם בין שוגג בו, משא"כ בתטאים שבין אדם לשמים, ודוד המלך אמר [תהלים קל"ט] הלא משנאריך ה' אשנא וגו' חקרני אל דע לפני וגו' וראה אם דרך עולב צו נחתי בדרך עולם, פי' אם טעימי לחשוב שפלוני הוא ממשנאריך ע"כ הני רודפו ושונאו, אבל אם לא כוונתי לאמת הלא טוב לפני המות שתנחני בדרך עולם, שא"א לתקן השגיאה ולא תועיל תשובה, ח"כ זה הפרט מוטל על ראשים מנהיגי ישראל ולא יותר. אכן וקני הדור שהם ת"ח עמלי תורה, 30 עליהם מוטל מצוה אהבת ה' ודיקות הרעיון צו ית' בכל לב ונפש, ומצוה מעשיות בכל מיני דקדוקים היותר אפשר, שהרי התורה מכשרתו לכך וגם ללכת בצרכי ה' מה הוא רחום בו וכמ"כ הרמב"ם בהל' דעות רפ"ה ש"ח תמונה בכל דרכיו מאיש המוני במאלכו ובהיכלו ודיבורו כו', וכל זה הקב"ה שואל מעמו. אמנם המון ישראל עוסקים בפרנסתם עליהם מוטל לשמור המצוה בזמנם ולא יהא העסק שלו מוטל המצוה, אבל ח"א לשאל מאיש עמוס בעסקיו שקידת 40 היראה והאהבה, רק מעשה המצוה בפועל זה הקב"ה שואל מהם. אבל נשים וטף ועבדים פחותי הנפש, וגם כמה מצוה עשה איו עליהם כלל, מהם